

Partipolitikens bortglömda roll

En studie av partipolitikens konsekvenser för de
skandinaviska ländernas utrikespolitik

Abstract

Internationella relationer har under 1900-talet utvecklats till en disciplin med en mängd teorier som för fram konkurrerande förklaringar till hur den internationella politiken fungerar. Trots det förs politiska partiers roll i skapandet av utrikespolitik sällan eller aldrig fram i litteraturen. Den här uppsatsen undersöker partipolitikens konsekvenser för de skandinaviska ländernas utrikespolitik. Det görs med en så kallad 'mixed method' där vi använder oss av en kvalitativ och en kvantitativ metod.

Resultatet pekar på att det regerande partiets ideologi kan påverka hur statens samarbete inom internationella organisationer bedrivs, om staten kommer att delta i militära samarbeten och hur statens "självbild" ser ut. Det argumenteras även för att politiska partier för fram konkurrerande diskurser som kan påverka utrikespolitiken. En socialdemokratisk "neutralitetsdiskurs" och en borgerlig "alliansdiskurs" identifieras, som präglat utrikespolitiken då partierna regerat.

Nyckelord: Partipolitik, ideologi, utrikespolitik, ideologisk diskurs, socialism, konservatism, neutralitet, alliansbildning

Antal ord: 9770

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
2 Teori	2
2.1 Tidigare forskning.....	2
2.2 Uppsatsens positionering	3
2.3 Teoretiskt ramverk	4
2.4 Teoretiska definitioner	5
3 Metod	7
3.1 Analysmetod	7
3.1.1 Kvantitativ metod	7
3.1.2 Kvalitativ metod	7
3.1.3 Operationalisering.....	8
3.2 Material	9
3.2.1 Primära källor	9
3.2.2 Sekundära källor	10
4 Resultat	11
4.1 Kvantitativa resultat: Deskriptiv statistik	11
4.2 Kvalitativt resultat.....	14
4.2.1 Utrikespolitisk historiebeteckning: Sverige	14
4.2.2 Slutsatser: Sverige.....	17
4.2.3 Utrikespolitisk historiebeteckning: Norge.....	17
4.2.4 Slutsatser: Norge.....	20
4.2.5 Utrikespolitisk historiebeteckning: Danmark.....	20
4.2.6 Slutsatser: Danmark	23
4.3 Komparativa slutsatser.....	24
5 Analys	25
5.1 Neutralitetsdiskursen vs. alliansdiskursen	25
5.2 Diskurs kring självbild: ”good international citizen” vs. ”the good cooperator”.....	26
5.3 Rationalitet och konsensus.....	27
6 Avslutning	28
6.1 Besvaring av frågeställningen.....	28

6.2	Avslutande diskussion	28
7	Referenser.....	29
7.1	Primära källor:	29
7.2	Sekundära källor:	29

1 Inledning

Forskningsfältet ”Internationella relationer” (IR) utgörs av en mängd teoretiska perspektiv med olika utgångspunkter när det gäller epistemologi, ontologi och empiri. Trots det så behandlas partipolitikens konsekvenser för utrikespolitik väldigt sällan inom forskningen. Vi blev därför intresserade av att studera hur de olika politiska ideologierna som partierna representerar tar sig uttryck när de olika partierna är i regeringsställning och för sin utrikespolitik.

Vi såg hur, inför det svenska valet 2014, utrikespolitiken fick lite utrymme i den politiska debatten och hur den rödgröna regeringen gjort flera utrikespolitiska förändringar och ställningstaganden när de nu hamnat i regeringsställning. Vi såg exempelvis att den socialdemokratiska utrikesministern Margot Wallström bara månader efter riksdagsvalet fattade beslutat att Sverige, genom Utrikesdepartementet, skulle säga upp det militära avtalet gällande handel av vapen med Saudiarabien. Vi frågar oss då om detta var en enskild händelse eller om man kunde se agerandet som en del av en större politisk diskurs som präglar hur socialdemokraterna för sin utrikespolitik.

Då det var i svensk utrikespolitik som vårt intresse för ämnet väcktes så har de tre skandinaviska länderna Sverige, Norge och Danmark legat till grund för uppsatsen. Vår hypotes präglas av vår skandinaviska bakgrund, utifrån den är det tydligt att politiska partier har skilda utrikespolitiska mål och för olika former av utrikespolitik.

1.1 Syfte och frågeställning

Uppsatsen syftar till att utreda om partipolitik får konsekvenser för utrikespolitiken, ett ämne som vi upplever måste problematiseras inom forskningsfältet internationella relationer. Följande frågeställning har därmed formulerats:

”Vilka konsekvenser får partipolitiken för de skandinaviska staternas utrikespolitik?”

Vår ambition är alltså att undersökningen ska kunna klargöra förhållandet mellan partipolitik och de skandinaviska staternas utrikespolitik. Vi undersöker de skandinaviska länderna Sverige, Norge och Danmark under perioden 1960-2014 för att få en så omfattande bild av partipolitiken och utrikespolitiken som möjligt. Vi använder inte generaliserande statistiska metoder, det finns alltså ingenting som säger att resultatet nödvändigtvis gäller andra stater med andra förutsättningar. I egenskap av välutvecklade stater och demokratier så tror vi ändå att de skandinaviska länderna är av intresse att undersöka och att de delar egenskaper med många andra demokratiska stater.

2 Teori

Teoriavsnittet kommer att behandla en genomgång av tidigare forskning på ämnet. Det möjliggör en positionering med hänsyn till den inomvetenskapliga relevans uppsatsen har och den teori uppsatsen utgår ifrån. Efter det genomförs teoretiska definitioner på centrala begrepp.

2.1 Tidigare forskning

På ett grundläggande plan kan IR-teorier delas in i systemteorier och teorier som tar inhemska variabler i beaktning. Internationella relationer som forskningsdisciplin har under större delen av 1900-talet dominerats av realister, som en konsekvens fördes det under lång tid en inomvetenskaplig debatt om inhemska variabler överhuvudtaget bidrar med någon förklaringsförmåga. I det här sammanhanget syftar inhemska variabler på staters grundläggande egenskaper som hur de politiska institutionerna fungerar, ekonomisk struktur och kultur. Alternativet till inhemska förklaringar för internationell politik är systemteorier, som dominerats av realisternas analys av relativ makt.¹

Teorier som inkluderar annat än analys av fördelningen av relativ makt mellan stater kan alltså kallas inhemska. Baserat på den här sortens uppdelning är det möjligt att förminska vikten av alternativa ”inhemska” teorier. Realister säger sig förstå och analysera internationella politiska utfall och mönster. Teorier som fokuserar på inhemska variabler ger (enligt realister) insikter om processer som leder till beslut, men utfallen av besluten förstås bäst med systemteorier. Disciplinen ’International relations’ anses därmed analysera den internationella politikens utfall och ’foreign policy’ ses som staternas ambitioner och de val staterna gör, något som bör analyseras inom subdisciplinen ’foreign policy analysis’. Enligt vissa perspektiv anses realisternas systemteorier alltså tillhöra disciplinen internationella relationer och inhemska teorier ägnar sig egentligen åt ’foreign policy analysis’.²

Den realistiska förståelsen av IR-disciplinen dominerar inte längre. Det finns idag en mängd teoretiska perspektiv på ’international relations’ som tar olika inhemska variabler i beaktning (exempelvis normer, könsroller och statskick) och argumenterar för att dem har konsekvenser för den internationella politikens utfall. Alternativa teorier till realismen har inte accepterat att relegeras till subdisciplinen ’foreign policy analysis’, en disciplin som analyserar beslutsfattandets processer men inte dess utfall.³ Trots forskningsfältets numera breda fokus och inkludering av inhemska variabler i många perspektiv så analyseras partipolitiken sällan eller aldrig som en källa till den internationella politikens utfall. Då politiska partier har kontroll över beslutsfattande i utrikespolitiska frågor genom parlament och regeringar i demokratiska (och vissa odemokratiska) stater kan det tyckas besynnerligt.

---

¹ Fearon, James D. ”Domestic Politics, Foreign Policy, and Theories of International Relations” Department of Political Science, University of Chicago, Chicago, Illinois Annu. Rev. Polit. Sci. 1998, s. 290-300

² Ibid.

³ Alden, Chris och Aran, Amnon ”Foreign policy analysis” Routledge, London 2012 s.1

Potentiella anledningar till avsaknaden av teoretisering om partipolitikens koppling till utrikespolitik är dels den tydliga uppdelning som traditionellt funnits mellan inrikespolitik och internationella relationer och uppfattningen att dem är två helt skilda områden. Rationalisters dominans inom IR har även lett till en långtgående teoretisering av det internationella systemet som anarkiskt och väsensskilt från inrikespolitik.⁴ Antaganden som därmed gjorts om stater som rationella och enhetliga överensstämmer inte med en verklighet där politiska partier tar utrikespolitiska beslut enligt den egna ideologiska agendan.

Det har alltså funnits begränsningar inom disciplinen som sådan, men det kan även finnas empiriska anledningar till att partipolitiken lämnats utanför IR. Många av världens stater är inte demokratiska och politiska partier återfinns ibland inte alls, internationella politiska utfall som är kopplade till sådana stater förstås med andra teoretiska ramverk än det partipolitiska. När det gäller demokratier, främst i väst, är det tydligt att en stats utrikespolitik inte förändras lika radikalt som andra delar av statens politik när maktbyten sker mellan partier. Detta kan ha lett till en typ av ointresse för politiska partiers roll i utrikespolitik. Den litteratur som behandlar internationell politik i kombination med politiska partier betonar också att det i stor utsträckning råder konsensus mellan partierna när det gäller just utrikespolitiken av olika anledningar och att det ”nationella intresset” och säkerhetsfrågor kräver enighet till sin natur.⁵

Politiska partier behandlas därmed vanligtvis inte inom disciplinen internationella relationer i sig, dem tas i viss mån upp inom subdisciplinerna IPE (’International political economy’) och FPA (’Foreign policy analysis’). Inom IPE ser liberaler politiska partier som behållare av intressen som finns autonomt i samhället. Intressen får inflytande i internationella ekonomiska frågor genom partierna.⁶ Inom FPA är politiska partier till stor del försummade i analysen, men det konstateras inom fältet att politiska partier kan påverka beslutsfattande genom deras ideologiska diskurser och informella internationella kontakter.⁷

2.2 Uppsatsens positionering

Inom ramen för den här uppsatsen argumenteras det för att anledningarna till att partipolitik inte vanligtvis blandas ihop med utrikespolitik är otillräckliga och att partipolitiken bör teoretiseras inom disciplinen internationella relationer. Den traditionella uppdelningen mellan statsvetenskap och internationella relationer har tjänat till att klargöra de akademiska disciplinernas roller, men är begränsande och kan förhindra förståelsen för samspelet mellan inrikes- och utrikespolitik. Liknande tankar uttrycker även statsvetarna Ulf Bjereld och Marie

---

⁴ Reus, Smith, Christian “Constructivism” *Theories of International Relations* Burchill, Scott – Linklater, Andrew (red.), (5:e upplagan). Houndsmills: Palgrave Macmillan. 2013, s. 233

⁵ Bjereld, Ulf och Demker, Marie *Utrikespolitiken som slagfält, de svenska partierna och utrikesfrågorna* Nerenius & Santérus Förlag AB Stockholm 1995 s. 22, 26, 30

⁶ Brawley, Mark R. “Liberalism, Neo-Classical Realism and the Hamiltonian Solution: Modeling the Domestic Sources of International Politics.” *Conference Papers - International Studies Association Annual Meeting*, 2008, p1-20. s.4

⁷ Alden, Chris och Aran, Amnon “Foreign policy analysis” Routledge, London 2012 s. 60f

Demker som skrivit extensivt på ämnet.⁸ Det finns egentligen inte brist på demokratiska stater med inflytelserika partier och trots att det inom många utrikespolitiska områden råder konsensus mellan politiska partier så finns det utrikespolitiska områden där det inte råder konsensus, vilket den här undersökningen försöker utreda närmare.

Vi anser att partipolitiken bör teoretiseras inom IR. Politiska partiers ideologiska diskurser kan i vissa fall genomsyra utrikespolitiska beslut, vilket konstateras inom FPA. Om det stämmer finns det dock ingen anledning att begränsa analysen till 'Foreign policy analysis'. Utrikespolitiska beslut som tagits med partiers ideologiska inflytande får rimligen också konsekvenser och blir till utfall, vilket gör partipolitiken till ett ämne för internationella relationer.

Undersökningen i den här uppsatsen kommer att fokusera på partipolitikens konsekvenser för de skandinaviska ländernas utrikespolitik och blir förhoppningsvis ett bidrag till kunskapsackumuleringen inom internationella relationer.

2.3 Teoretiskt ramverk

Då IR-teorier generellt inte teoretiserar om partipolitik bör det noteras att undersökningen i grunden är teoriutvecklande. Vi har däremot inte en begreppsutvecklande ambition, att utveckla en begreppsapparat för att teoretisera om partipolitikens påverkan på utrikespolitik är ett ambitiöst mål som inte bör åtas på B-nivå. Undersökningen har istället ett empiriskt fokus och ambitionen är att identifiera utrikespolitiska områden som kan påverkas av partipolitik. Det betyder inte för den skull att resultatet är teorilöst. Vi utgår ifrån teoretiska begrepp och antaganden när vi formulerar den kausala mekanismen att partiers ideologi påverkar utrikespolitik. Det teoretiska ramverket syftar till att redogöra för de teoretiska begrepp som används i uppsatsen.

Ideologi har undersökts inom flertalet discipliner i samhällsvetenskapen. Meningarna går isär när det gäller vad ideologi innebär, men enligt en grundläggande definition är ideologi en samling av övertygelser.⁹ Ideologier kan även vara en förlängning av sociala grupper där ideologier säger oss vad en grups mål är och vilka som ingår i gruppen. Ideologin definierar gruppmedlemmars identiteter och intressen.¹⁰ Oavsett om man anser att ideologi är en reflektion av intressen som finns autonomt i samhället eller att ideologier formar intressen så uttrycker ideologier gruppernas intressen. Då intressen styr politik är ideologi av intresse att undersöka, både för statsvetenskapen och internationella relationer.

Politiska partier kan också ses som sociala grupper som institutionaliserats och som för ideologiska konflikter med varandra.¹¹ Antagandet att politiska partiers ideologi kan påverka

---

⁸ Bjereld, Ulf och Demker, Marie *Utrikespolitiken som slagfält, de svenska partierna och utrikesfrågorna* Nerenius & Santérus Förlag AB Stockholm 1995 s. 24

⁹ van Dijk, Teun A "Ideology – A multidisciplinary approach" Sage Publications: London, Thousands Oaks, New Delhi: 1, 1998 S. 26

¹⁰ ibid. 69-70

¹¹ ibid.170

utrikespolitiken när de är i regeringsställning bör inte ses som orimligt. Om politiska partier för ideologiska konflikter med varandra bör de dra nytta av tiden i regeringsställning och genomföra förändringar som överensstämmer med ideologin.

Att studera ideologier för en snabbt vidare till diskurs, med diskurs åsyftas enligt en bred definition kommunikation i formen av text eller tal. Ideologiska handlingar utförs alltid i ett bredare sammanhang, en handling ska bidra till målet för ideologin på något sätt. När det kommer till ideologi är det alltså intressant att sätta sig in i den föreställningsvärld som ligger bakom handlingar.¹² Det kan diskursbegreppet bland annat användas till.

I den här uppsatsen använder vi oss inte av någon diskursanalys, vi använder oss av diskursbegreppet som sådant. ”Neutralitetsdiskursen” är exempelvis ett begrepp vi använder oss av för att beskriva socialdemokratiska föreställningar om att alliansfrihet för Sverige är något positivt. Diskursen har funnits sedan andra världskriget och har tagit sig uttryck genom att socialdemokrater argumenterat för att Sverige bör vara alliansfria fram till slutet av 1980-talet. Därefter tog neutraliteten och argumentationen slut men diskursen fanns i vår mening kvar, under 1990-talet och framåt tog den sig uttryck genom socialdemokraters preferenser för att samarbeta inom ramen för FN, som skiljer sig från borgerliga partiers. En diskurs definieras i uppsatsen som ett partis hållning till en politisk sakfråga som påverkas i stor utsträckning av ideologi och som varar under en längre tidsperiod. Diskurs kan i uppsatsen även användas som synonymt med ”föreställningsvärld”.

2.4 Teoretiska definitioner

Det kan vara på sin plats att tydliggöra vad som menas när man påstår att partipolitiken påverkar utrikespolitiken samt definiera vad ”partipolitik” är och vad ”utrikespolitik” är.

Med partipolitik åsyftas att de politiska partierna ger uttryck för olika ideologiska diskurser, som påverkar politiken generellt. Vi utgår ifrån att när ett politiskt parti får inflytande över utrikespolitiskt beslutsfattande kan partiets ideologi påverka beslutet. Det står i kontrast till teori som utgår ifrån att alla partier kommer att göra liknande beslut i ”nationens intresse” eller ”statens intresse”, vilket definieras som en sak.

Vad som definieras som rätt beslut varierar beroende på vilken ideologi man utgår ifrån. Att ha ett fungerande försvar innebär grundläggande säkerhet för en del ideologier och för andra är militarism förutsättningen för osäkerhet, exempelvis. ”Statens intresse” eller ”nationens intresse” definierat som ett enda möjligt alternativ är ett koncept som bör problematiseras och som redan problematiseras inom IR.¹³ Om en enda utrikespolitisk väg anses vara möjlig, bör det bero på att en viss ideologi, eller politiskt parti, haft hegemoni över att forma statens roll i den internationella politiken. Det bör inte bero på att staten i sig har ett statiskt intresse, som inte kan förändras eller variera. Antagandet vi gör är att politiska partier representerar

---

¹² ibid. s. 194

¹³ Reus, Smith, Christian “Constructivism” *Theories of International Relations* Burchill, Scott – Linklater, Andrew (red.), (5:e upplagan). Houndsmills: Palgrave Macmillan. 2013, s. 225

tävlande ideologiska diskurser som påverkar utrikespolitiska beslut och den internationella politiken, hur den påverkan fungerar och i vilken utsträckning är vår frågeställning.

Vi anser att det antagandet kan öppna upp för att undersöka hur ideologi överlag påverkar internationell politik, även om vi inte kan besvara det i den här uppsatsen. Den liberala världsordning som råder idag undersöks grundligt i forskningen.¹⁴ Vi tror att det är av intresse att också fråga oss hur konservatismen och socialismen tar sig uttryck i den internationella politiken.

Med utrikespolitik åsyftas i uppsatsen en bred definition. Utrikespolitik kan helt enkelt definieras som ”en stats politik gentemot andra stater”.¹⁵ Militärbudget, bistånd, alliansbildning och militära insatser definieras vi som grundläggande delar av ett lands utrikespolitik. Uttalanden av partirepresentanter i regeringsställning och kontakter med stater med mera definieras även det som en del av utrikespolitiken.

Att koalitioner regerar så pass ofta i skandinavisk politik kan ge upphov till frågan om det går att identifiera en ideologisk diskurs som koalitionen representerar, eller innebär koalitionen en sammanblandning av flera ideologier? Då koalitionsregeringar är en produkt av samarbete mellan flera olika politiska partier med olika ideologier så kan en generalisering av koalitionens politik bli komplicerad.

En referens till Norman Schofield kan göras, han noterar att de skandinaviska länderna karakteriseras av ett unipolärt system. I det unipolära systemet dominerar ett större parti och tre till fyra mindre. Det större partiet dominerar då koalitionspolitiken och formar ofta en minoritetsregering i samarbete med det tysta samtycket av de andra partierna.¹⁶ Han identifierar existensen av ett kärnparti i vilket de andra partierna kretsar kring. Kärnpartiet kännetecknas av att inneha en större andel platser i parlamentet. När ett parti innehar kärnpositionen kan den påverka koalitionsförhandlingarna och därigenom regeringens politiska ståndpunkter.¹⁷

Författaren identifierar existensen av kärnpartier i både Sverige och Danmark med hänvisning till att under majoriteten av efterkrigsperioden har länderna styrts av minoritetsregeringar. Minoritetsregeringarna baseras då på det större kärnpartiet snarare än mindre partier som innehar mer av en mittenposition på den politiska vänster-högerskalan.¹⁸ Våra slutsatser utgår ifrån att koalitionsregeringar inte innebär ett ”virrvar” av ideologi, utan att koalitioner representerar antingen socialistiska ideologier eller liberala och konservativa ideologier då kärnpartierna i majoriteten av koalitionerna innehar dessa ideologier.¹⁹ Det är även anledningen till att regeringar under undersökningsperioden kategoriserats som antingen ”socialdemokratiska”, ”socialistiska”, eller ”borgerliga”. En tydligare redogörelse för detta görs under avsnitt 3.1.3: ’operationaliseringar’.

---

¹⁴ Ibid. s. 58-59

¹⁵ Elgström, Ole ”Utrikespolitik” Nationalencyklopedin, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/utrikespolitik>, hämtad 2015-05-14

¹⁶ Schofield, Norman ”Political competition and multiparty coalition governments” European Journal of Political Research 23:33, Kluwer Academic Publishers, 1993 s. 2

¹⁷ ibid.

¹⁸ ibid s. 8f

¹⁹ Se Bilaga 1

3 Metod

3.1 Analysmetod

Vår ambition är att genom en kvalitativ och en kvantitativ studie förstå vilken påverkan inrikes partipolitik har på utrikespolitiken med hjälp av att studera politiska ideologier. För att utveckla denna teori använder sig uppsatsen av en så kallad ”mixed method” vilket betyder en blandning av kvalitativ och kvantitativ metod för att besvara frågeställningen.

Uppsatsen är en förklarande studie av teoriutvecklade karaktär då den syftar till att undersöka de tidiga stadierna på vägen till en färdig beskrivning av partipolitisk påverkan av utrikespolitiken.²⁰ Uppsatsen är till sin natur, som Esaiasson förklarar, konkurrerande då den ämnar föra fram konkurrerande förklaringsfaktorer som tidigare forskning har missat beröra. Den består av att utveckla kausala mekanismer och metodens uppgift är att på ett bättre sätt förstå på vilket sätt en given förklaringsfaktor orsakar fenomenet.²¹

Valet av analysenheter har fallit på de tre skandinaviska länderna Sverige, Norge och Danmark. Analysenheterna har valts utifrån kriteriet att den oberoende variabeln, partipolitiken, fungerar på liknande sätt i vardera land. De parlamentariska systemen och partiernas historia och ideologier är snarlika. Det gör jämförelsen mellan länderna enkel. I övrigt har vi inte applicerat någon mest lika eller olika design i valet av analysenheter.²²

3.1.1 Kvantitativ metod

Uppsatsen har med hjälp av deskriptiv statistik ämnat hitta trender i hur ett regeringsbyte påverkar viktiga utrikespolitiska aspekter som bistånd (’Net ODA’) och finansiering av militär. Den kvantitativa studien syftar till att utreda hur regeringsbyten påverkar de valda variablerna och se till ett mönster för de skandinaviska ländernas utrikespolitik.

3.1.2 Kvalitativ metod

I vår kvalitativa del har vi återberättat hur olika inrikespolitiska omständigheter under undersökningsperioden haft påverkan på statens utrikespolitik. Den kvalitativa metoden syftar till att belägga ett samband mellan en viss händelse, konflikt eller annat och regeringens partitillhörighet. Esaiasson menar att man först ska belägga att x på något sätt påverkar y och den kausala mekanismen består i att säga varför x påverkar y.²³ I uppsatsen antar vi att det

---

²⁰ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012 s. 35f

²¹ ibid s. 112

²² Ibid s. 101-104

²³ ibid s.66f

finns ett samband mellan de två variablerna där den oberoende variabeln är regeringens partipolitik och den beroende variabeln är staters utrikespolitik.²⁴ Orsakssambandet förklaras sedan med hjälp av uppsatsens teori.

Gällande tidsföljden mellan orsak och verkan så vill vi i uppsatsen undersöka ett så kallat ”politiskt beteende” där vi vill se, som Esaiasson formulerar det, en etablerad ordningsföljd mellan de två variablerna. Längst bak i ordningskedjan står den sociala variabeln regeringens partipolitik och längst fram i orsakskedjan återfinns hur regeringen agerar i utrikespolitiken.²⁵

Vi bör också lyfta fram hur bakomliggande variabler påverkar orsakssambandet. En bakomliggande variabel kan vara utrikespolitiska omständigheter och dess påverkan på hur ett land för sin utrikespolitik, som samvarierar med partiernas maktbyten. Genom att vi i uppsatsen väljer att undersöka tre fall (de tre skandinaviska länderna) och se ordningskedjan i dessa så påverkar bakomliggande variabler förhoppningsvis inte resultat särskilt mycket. Staterna har haft regeringar med olika partitillhörigheter vid samma tillfällen, vilket gör att olika partier hanterar samma händelser i regeringsställning. År 2010 var regeringen borgerlig i Sverige, socialistisk i Norge och borgerlig i Danmark exempelvis.

3.1.3 Operationalisering

Att en väl genomförd operationalisering genomförs är direkt avgörande för resultatens validitet.²⁶ Partipolitik måste naturligtvis operationaliseras för att kunna undersökas. Inom ramen för den här undersökningen är ”vänster-höger”-dimensionen i fokus, den påverkar partierna i Skandinavien tydligare än andra dimensioner. En alternativ politisk dimension skulle kunna vara ”liberal-”konservativ”. Det har operationaliserats genom att vi under undersökningsperioden 1960-2014 kategoriserat regeringar som antingen ”borgerliga” eller ”socialdemokratiska” eller ”socialistiska”. I Sverige och Danmark heter de stora socialistiska partierna ”socialdemokraterna” och ”socialdemokraterne”, men vi har också valt att kalla Norges arbeiderparti för socialdemokratiskt. Det görs för att underlätta kategoriseringen och för att partierna delar grundläggande utgångspunkter, dem är alla tre förankrade i en socialistisk och demokratisk tradition.

Regeringar som kategoriseras som borgerliga innehåller i regel konservativa och liberala partier, ofta innefattas även partier som representerar landsbygdens intressen. Den här sortens regeringar anses i uppsatsen företräda högerpolitik i ”vänster-höger”dimensionen. Regeringar som kategoriseras som socialdemokratiska har varit regeringar som bestått av enbart arbetarpartier, som för en socialistisk politik. Regeringar som kategoriseras som socialistiska består i regel av arbetarpartiet i landet i koalition med socialliberala partier eller socialistiska partier. Socialistiska och socialdemokratiska regeringar anses generellt företräda vänsterpolitik i ”vänster-höger”-dimensionen. Se bilaga 1 för kategoriseringen av regeringar under undersökningsperioden. Kategoriseringen av regeringar under undersökningsperioden fungerar som undersökningens oberoende variabel.

---

²⁴ ibid.

²⁵ Ibid s. 70

²⁶ ibid s. 55

Undersökningens beroende variabel ”utrikespolitik” måste även den operationaliseras. I det kvantitativa resultatet har statistik på biståndsutgifter och försvarsbudget jämförts med regeringskategoriseringar i grafer. Deltagande i den USA-ledda koalitionsstyrkan i Irak (2004-2009) har även illustrerats med deskriptiv statistik. I definitionen av utrikespolitik som diskuterats tidigare finns det sådant som är mer diffust; alliansbildning, uttalanden, kontakter med andra stater, med mera. Den formen av utrikespolitik analyserar det kvalitativa resultatet genom att jämföra utrikespolitisk historieskrivning och regeringars kategorisering.

3.2 Material

3.2.1 Primära källor

Studien har använt sig av olika primära källor för den deskriptiva statistiken. Statistiken för ’Net ODA’, se diagram 1, är hämtad från OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) och har behandlats genom det statistiska programmet STATA. Statistiken har använt 2012 som basår. OECD är en internationell organisation som menar vara ett forum för utbyte av idéer och erfarenhetsutbyten samt ett organ för analys inom alla områden som påverkar den ekonomiska utvecklingen, framför allt i medlemsländerna.²⁷ Sverige, Norge och Danmark är alla tre länder medlemmar i OECD. Med detta som bakgrund gjorde vi bedömningen att statistiken kan ses som väldigt pålitlig. Statistiken berör ’Net ODA’ som står för ”Net official development assistance”. Net ODA definieras av OECD som statligt stöd som syftar till att främja den ekonomiska utvecklingen och välfärden i utvecklingsländerna. Lån och krediter för militära ändamål är i följande statistik utesluten. Stöd kan lämnas bilateralt, från givare till mottagare, eller kanaliseras genom en multilateral utvecklingsbyrå som FN eller Världsbanken.²⁸

Statistiken för försvarsutgifter, diagram 2, är hämtad från SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) och har behandlats genom det statistiska programmet STATA. Statistiken har använt 2011 som basår. SIPRI är ett forskningsinstitut som upptogs av svenska riksdagen den 1 juli 1966. Institutets syfte är att ”bedriva en vetenskaplig forskning om frågor om konflikt och samarbete av betydelse för internationell fred och säkerhet i syfte att bidra till en förståelse av villkoren för fredlig lösning av internationella konflikter och för en stabil fred”.²⁹ Observera att statistiken för Sverige inleds 1988 men för Norge och Danmark 1960. Detta beror på bristande tillgång till statistik över Sveriges militärutgifter mellan 1960-1988. Vår hypotes är att eftersom Norge och Danmark, sedan 1949, är medlemmar i Nato så har en mer omfattande datahantering kunnat vara möjlig och tillgängligheten för data sedan 1960 är därför större. Trots detta tror vi att man kan skapa sig en förståelse för generella mönster gällande hur partipolitiken påverkar staternas försvarsutgifter och slutsatser kan dras. Statistiken berör staternas alla utgifter och investeringar i: väpnade styrkor (däribland

---

²⁷ Sveriges Regeringskansli: <http://www.regeringen.se/sb/d/5467>, hämtat 18-05-15

²⁸ OECD (2015), Net ODA (indicator). doi: 10.1787/33346549-en (Accessed on 18 May 2015) <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>

²⁹ Stockholm International Peace and Research Institute <http://www.sipri.org/about/history>, hämtat 18-05-15

fredsbevarande styrkor), försvarsministerierna (och andra myndigheter som deltar i försvarsprojekt) samt militär rymdverksamhet.³⁰

Statistiken för militär personal som deltagit i den multinationella styrkan i Irak, diagram 3, belyser hur mycket militär personal som deltog som mest vid en given tidpunkt i styrkan under perioden 2004-2009. Statistiken för Norge är hämtad från Dag Leraands artikel ”Multi-National Force Iraq”, för Danmark är statistiken hämtad ifrån Søren Friis artikel ”Den Danske Deltagande i Irak-krigen 2003-2007”.

Data för Bilaga 1 är hämtad från respektive lands regeringskansli.³¹ Vi ser datan som pålitlig.

3.2.2 Sekundära källor

Uppsatsens sekundära källor utgör en blandning av böcker, akademiskt material, rapporter och nyhetsartiklar. Vid inhämtning av sekundärmaterial så har eventuell partiskhet, vinkling och liknande tagits i beaktning och diskussion har förts kring materialets kredibilitet. I dem fall där vi bedömt att materialet har haft tendenser av en vinkling har annat material varit ett kompletterande element.

---

³⁰ Stockholm International Peace and Research Institute
http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/definitions, hämtat 18-05-15

³¹ Se Norge (Regjeringen): <https://www.regjeringen.no/en/the-government/previous-governments/governments/modern-times/governments-since-1945/id438715/>, Danmark (Statsministeriet): http://www.stm.dk/p_12693.html Sverige (Regeringskansli): <http://www.regeringen.se/sb/d/4393>, senast hämtat 18-05-15

4 Resultat

I resultatet presenteras först det kvantitativa resultatet, som består av deskriptiv statistik. Därefter presenteras det kvalitativa resultatet. I avsnittet komparativa slutsatser diskuteras enbart det kvalitativa resultatet. Den deskriptiva statiken diskuteras på nytt i analysen.

4.1 Kvantitativa resultat: Deskriptiv statistik

Som en del av att undersöka partipolitikens konsekvenser för utrikespolitiken är det lämpligt att inkludera grundläggande aspekter av utrikespolitiken såsom försvarsutgifter, biståndsutgifter och militära insatser. Den sortens variabler är även kvantitativa och presenteras i diagram i det här avsnittet.

En generell beskrivning av diagrammen kan vara på sin plats för att kunna avläsa dem på det sätt vi avsett. Avsikten med linjediagrammen är inte att jämföra nivåerna i sig mellan länderna. Det är istället att avläsa om förändringar i nivåer kan tillskrivas att regeringen varit socialdemokratisk(S) eller borgerlig(B). Ytterligare bokstäver ger information om vilka partier som varit ledande i koalitioner. ”Bh” syftar på en borgerlig regering med höyre som ledande parti exempelvis. Jämförelser mellan länderna bör göras för att avgöra om slutsatser man kan tänkas dra för ett land också gäller de andra länderna. Se Bilaga 1 för en mer övergripande bild av regeringsbyten.

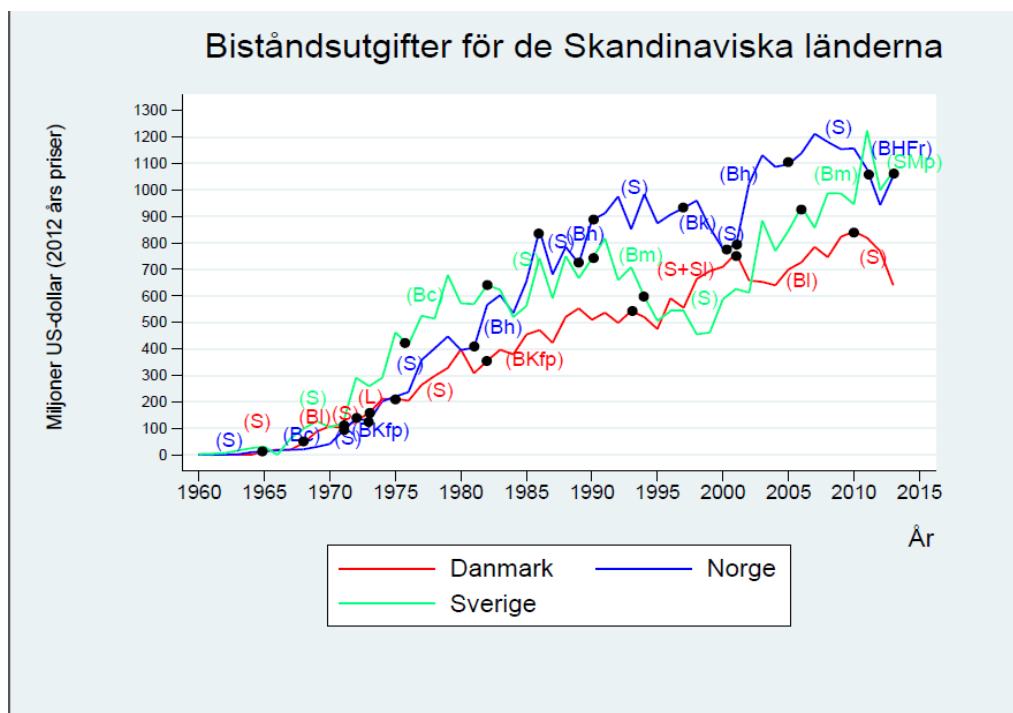

Diagram 1

Det är tydligt att finansieringen som går till bistånd ökat över tid för länderna, men det som är intressant för den här undersökningen är om regeringens politiska tillhörighet påverkat hur mycket man spenderat på bistånd. Hypotesen vi utgått ifrån är att socialistiska regeringar bör spendera mer på bistånd, då det överensstämmer med deras ideologiska diskurs. Bistånd kan ses som ett sätt att vara solidarisk med utvecklingsländer. Borgerliga regeringar har inte samma ideologiska incitament och bör spendera mindre pengar på bistånd enligt hypotesen. Den får dock inget stöd då linjediagrammet visar oss att borgerliga och socialistiska regeringar har höjt anslagen till bistånd över tid, det gäller för samtliga stater. Inget samband mellan regeringens partitillhörighet och biståndsfinansiering verkar finnas och hypotesen förkastas.

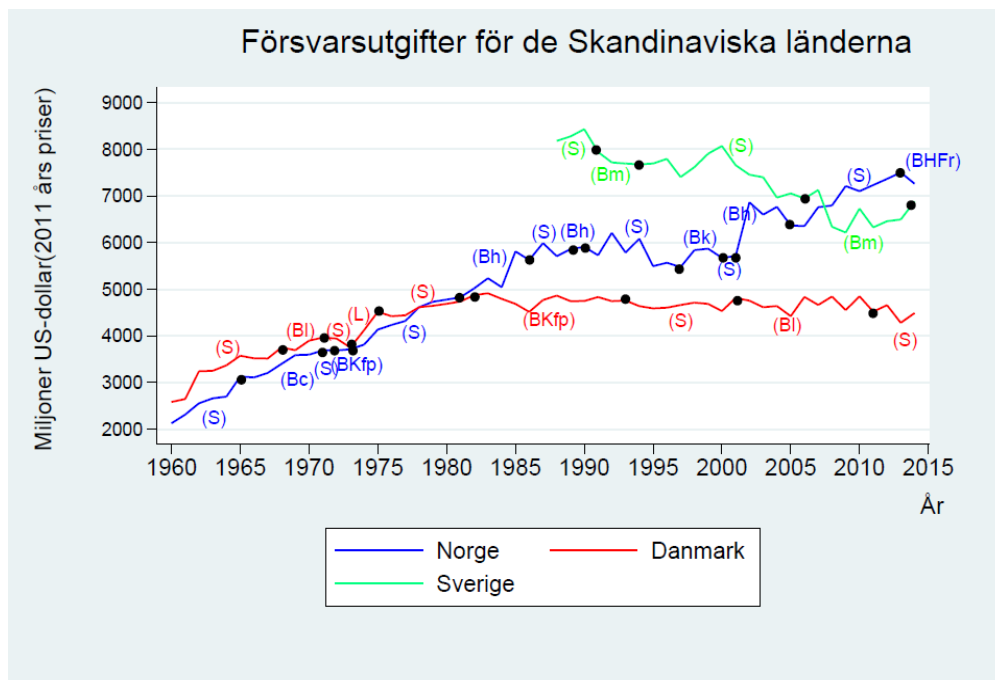

Diagram 2

När det gäller försvarsutgifter har vi utgått ifrån hypotesen att borgerliga regeringar borde spendera mer på försvaret än socialistiska regeringar. Ett starkt försvar överensstämmer framförallt med konservativ ideologisk diskurs, som borde representeras av borgerliga regeringar. Socialismen baseras på tankar om solidaritet och har mer pacifistiska inslag vilket borde ge socialdemokratiska regeringar incitament för att sänka anslagen till försvaret.

Linjediagrammet visar oss att socialdemokratiska och borgerliga regeringar har spenderat pengar på försvaret på liknande sätt i respektive land. I Sverige har anslagen till försvaret minskat något sedan slutet av 1980-talet, vilket både socialdemokratiska och borgerliga regeringar varit en del av. I Norge har det skett en ökning av försvarsutgifter sedan 1960-talet som borgerliga och socialdemokratiska regeringar genomfört. I Danmark har försvarsutgifterna planat ut sedan 1985, vilket borgerliga och socialdemokratiska regeringar verkar uppehålla. Vi kan inte se att regeringens partitillhörighet påverkar staternas försvarsutgifter och hypotesen förkastas.

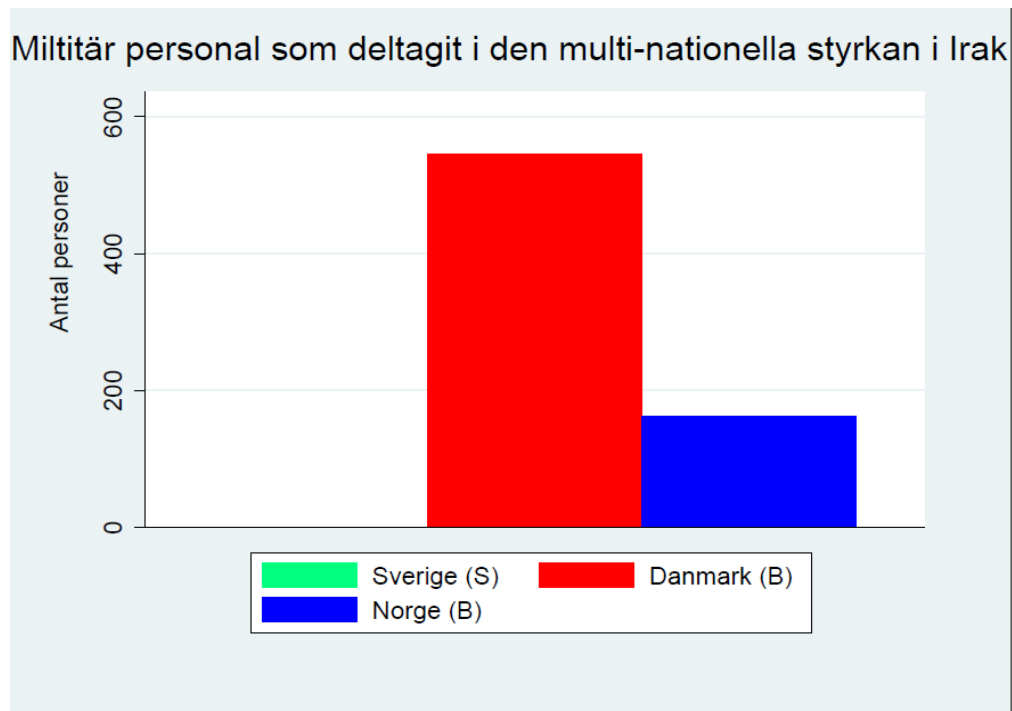

Diagram 3

De skandinaviska länderna har deltagit i många militära operationer inom FN-, EU- och Nato-samarbeten sedan undersökningsperiodens början. Många av dem har haft tydligt stöd hos de etablerade partierna i vardera land. ISAF-styrkan i Afghanistan är ett sådant exempel. Socialdemokratiska och borgerliga regeringar i Sverige, Norge och Danmark har uttryckligen stått bakom deltagandet i den insatsen. Den USA-ledda multi-nationella styrkan i Irak (2004-2009) som deltog i invasionen av Irak hade inte ett sådant brett stöd. Den inkluderas inte i resultatet för att den anses representera andra militära samarbeten, den tas upp för att ge ett exempel på att partipolitiken kan vara avgörande för deltagandet i en militärinsats.

Hypotesen som vi formulerat är att borgerliga regeringar borde delta med trupper i USA-ledda militära operationer. Socialdemokratiska regeringar bör avstå att delta, det bör definitivt gälla om operationen inte är FN-sanktionerad enligt hypotesen. Konservativa och liberala partier förespråkar generellt en tydlig väst-orientering när det kommer till alliansbildning i Sverige, Norge och Danmark. Väst-orientering innebär att man ser USA (också Kanada och Australien) och europeiska stater som allierade och att man aktivt samarbetar med de staterna. Socialistiska partier i skandinavien har under undersökningsperioden förespråkat en mer neutral hållning (i varierande utsträckning) till alliansbildning och ofta kritiserat USA:s handlingar.

Socialismen står i någon mening i kontrast till USA:s liberala profil. Den mer neutrala hållningen till alliansbildning (som varierat över tid och land) har också tagit sig uttryck i att socialistiska partier uppfattat framförallt FN-sanktionerade militära operationer som legitima. Koalitionsstyrkan i Irak var inte sanktionerad av FN och uppkom på USA:s initiativ. Socialistiska regeringar och partier bör enligt hypotesen vara kritiska till den typen av militärt samarbete. För utförligare resonemang om de politiska partiernas inställningar till alliansbildning se det kvalitativa resultatet.

Stapeldiagrammet visar oss även att de skandinaviska länder som deltagit i styrkan haft borgerliga regeringar under tiden som trupper varit på plats i Irak. Den socialistiska

oppositionen i Norge och Danmark kritiserade också deltagandet tydligt. I Sverige var regeringen socialdemokratisk och deltog inte i styrkan samt kritiserade USA:s invasion av Irak. Hypotesen accepteras, regeringens partitillhörighet var avgörande för deltagandet i den multi-nationella styrkan i Irak.

4.2 Kvalitativt resultat

I följande avsnitt kommer en redovisning av utrikespolitiska händelser som kan ha påverkats av partipolitiken i de skandinaviska länderna. Redogörelsen söker utreda hur inrikespolitiska omständigheter har påverkat hur länderna sedan för sin utrikespolitik. I syfte att ge klarhet redovisas delar av varje lands utrikespolitiska historia enskilt och slutsatser dras efter varje avsnitt.

4.2.1 Utrikespolitisk historiebrevskrivning: Sverige

Under större delen av 1970 talet var läget i omvärlden fortfarande osäkert som en reaktion på det spända läget under Kalla kriget. För Sverige var det huvudsakliga utrikespolitiska intresset fokuserat på konflikten mellan nord och syd. Denna konflikt kom sedermera att konkurreras med motsättningarna mellan öst och väst.³² En fråga som delade in de svenska politikerna i två olika läger var relationen till USA. Olof Palme hade under sin ledning lett en hård linje och öppet kritiserat USA:s krigsföring mot Vietnam.³³ Kritik som Palme mötte baserades mycket på den socialdemokratiska politikens konflikt med Sveriges uttalade neutralitetspolitik och hur en öppen kritik mot USA gjorde Sverige ”oneutralt”.

Neutralitetspolitiken var på många sätt ett initiativ från den socialdemokratiske utrikesministern Östen Undén.³⁴ Samtidigt som grannländerna Norge och Danmark valde att alliera sig med övriga länder i Nato-samarbetet valde Sverige 1949 att stå utanför. Det var då svårt stöd i opinionen för ett Nato-medlemskap och med bakgrund av Sveriges neutrala ställning under 2:a världskriget föll därför beslutet på att inte gå med.³⁵ Sverige vidhöll därför den neutrala ställning som en gång intog under 2:a världskriget. Holmström katalogiserar kritiken mot Sveriges neutralitetspolitik i tre:³⁶

[1]att denna inte borde föras; en kritik som främst fördes fram av alliansanhängare som Dagens Nyheter och Handelstidningen.³⁷

[2]den faktiska politiken som förs överensstämmer inte med neutralitetspolitikens principer; kritiken fördes främst fram från dåvarande kommunistiska förespråkare.³⁸

---

³² Ottoson, Sten ”Sverige Mellan Öst och Väst – svensk självbild under kalla kriget” Sverige under kalla kriget Arbetsrapport nr 11, 2001 s. 27

³³ ibid s. 26f

³⁴ Holmström, Barry. "Realism, moralism och neutralitetspolitik." Statsvetenskaplig tidskrift 84(2), 1981 s. 78

³⁵ Agrell, Wilhelm ”Alliansfrihet och neutralitet” via säkerhetspolitik.se

<http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Svensk-sakerhet/Alliansfrihet-och-neutralitet/>, publicerad 2014-02-14 och hämtad 2015-05-12

³⁶ Holmström, Barry. "Realism, moralism och neutralitetspolitik." Statsvetenskaplig tidskrift 84(2), 1981 s. 78

³⁷ ibid.

³⁸ ibid.

[3]den förda politiken överensstämde med neutralitetspolitikens principer men att neutralitetspolitikens principer tolkning var ”alldeles för snäv”, vilket argumenterades från höger och folkpartistiska håll.³⁹

Under tiden vid makten på 70-talet höll den socialdemokratiska regeringen fast vid neutralitetspolitiken och ville inte ta ett steg mot väst. Kristeligt Dagblad, en dansk dagstidning, uppmanade sin egen regering att tillsammans med Norge göra en ansträngning för att få Sverige att acceptera västorienteringen. Den dåtida utrikesministern anmärkte Undén att tidningens ståndpunkt i blockfrågan inte var den danska regeringens.⁴⁰ I kontrast till den svenska neutralitetspolitiken stod därmed en allianspolitik som betydde att man skulle alliera sig med andra likasinnade nationer, som exempelvis var representerade i Nato.⁴¹ Undéns huvudtes var att Sverige genom att inta en neutral position inte drogs in i ett krig mellan kalla krigets block, en position som även skulle finnas vid ett medlemskap i Nato.⁴²

I Sverige skedde 1976 ett maktbyte från ett socialdemokratiskt styre till borgerligt. I det borgliga styret ser vi en koalitionsregering med först centern som regerande.⁴³ Centerpartiets Torbjörn Fälldin var statminister, centerpartistiska Karin Söder utrikesminister och Folkpartisten Ola Ullsten blev biståndsminister. Detta skulle sedan följande år bytas ut mot folkpartistiskt ledarskap för att sedan bytas tillbaka till centerpartistiskt ledarskap under Fälldin.⁴⁴ Under folkpartiets ledning var man inte nöjd med den alliansfria och neutralitetspolitik som socialdemokraterna genom Undén hade fört. Man införde då istället en ny riktning: en västorienterad alliansfrihet. Den nya utrikespolitiska riktning medförde att man inte längre var fullt så neutrala som tidigare utrikespolitik visade.⁴⁵ Några få utrikespolitiska förändringar genomfördes under det borgerliga styret även om den socialdemokratiska neutraliteten var som ett fortsatt täcke över all förd utrikespolitik.

Efter valet 1979, som resulterade i borgerlig vinst, beskylldes Palme av Gösta Bohman för att bedriva en ”inrikespolitisk utrikespolitik” och menade då att Palme utnyttjade utrikespolitiken för att vinna inrikespolitiskt. Palme hade under 70-talet skapat ett namn för sig själv på den internationella arenan, något som de borgerliga regeringarna oroade sig över. I flera sakfrågor, som biståndsfrågor och kampen mot apartheid i Sydafrika visade Olof Palme ett stort engagemang.⁴⁶

Socialdemokraterna vann 1982 och återkom i regeringsställning och det fanns då i svensk politik en motpol till Palme, Carl Bildt. Bildt uppfattades vara skolad i den mer konservativa idéskolan i en värld som dominerades av Ronald Reagan och USA. Det fanns en specifik fråga som kom att dela svensk politik genom Bildt och Palme, ubåtsfrågan.⁴⁷ När en rysk båt 1981 går på grund i Karlskronas skärgård skapades en konflikt i svensk inrikespolitik. Vid

---

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid. S. 82

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Se bilaga 1 samt Holmström, Barry. "Realism, moralism och neutralitetspolitik." Statsvetenskaplig tidskrift 84(2), 1981 s. 83

⁴⁵ Holmström, Barry. "Realism, moralism och neutralitetspolitik." Statsvetenskaplig tidskrift 84(2), 1981 s. 83

⁴⁶ Ibid s. 56

⁴⁷ Ibid s. 62

incidenten var Fälldin fortfarande vid makten.⁴⁸ Händelsen skapade frågor om svensk neutralitet, EU och Nato. På många sätt skapades två läger inom den svenskt förda utrikespolitiken: där Palme företrädde den ena och Bildt den andra. Spänningen mellan de två partijättarna fick dock ett abrupt slut i och med mordet på Palme 1986.⁴⁹

Nästa stora utrikespolitiska händelse som kom att splittra Sverige var USA:s invasion i Irak. Vad som hade föregått kriget var USA:s involvering i Kuwait då den svenska socialdemokratiska regeringen 1991 valde att inte skicka soldater trots att operationen var FN sanktionerad.⁵⁰ Sverige valde under socialdemokratisk ledning även att fördöma USA:s invasion i Irak.⁵¹

För socialdemokraterna och folkpartiet var FN sedan bildandet en central del av utrikespolitiken. Moderaterna å andra sidan såg gärna andra diplomatiska vägar. Genom Bildt, förde Moderaterna en mer EU-inriktad politik och sökte stöd hos sina systerstater inom Europa. FN i sin solidariska natur sågs som socialdemokratiskt och den europeiska gemenskapen som borgerlig.⁵² Efter 2006, där de borgerliga partierna kom segrande ur valet, såg man en argumentation för att Sverige skulle sätta trupper till Natos förfogande som fredsbevarande insatser medan socialdemokraterna ville agera först när FN kallade.⁵³

SIDA inrättades 1965 och Sverige insatser och bistånd till behövande länder skulle vara långvariga och skulle inneha en social, ekonomisk och demokratisk utvecklingspolitik.⁵⁴ Moderaterna kallade socialdemokraternas idé för ett ”socialistiskt experiment” där fattigdomsaspekten skulle hamna i skymundan.⁵⁵ Den partipolitiska debatten kring bistånd utvecklades till att bli ideologiskt färgad. Moderaterna argumenterade att socialdemokraterna stöttade ”revolutionsromantiker” och att man favoriserade socialistländer. Socialdemokraterna å andra sidan var skeptiska till Världsbanken, IDB (den interamerikanska utvecklingsbanken) och IMF (Internationella Valutafonden) som i sin tur ställde krav på länderna som skulle få bistånd och att få insyn i deras ekonomiska kalkyler. När moderaterna var i regeringsställning 1991 valde man inte att förändra den svenska biståndspolitiken avsevärt från tidigare styre samtidigt som det folkliga intresset för bistånd sakta hade avtagit.⁵⁶ Den borgerliga politiken syntes tydligt när man 1976, valde att dra in biståndet till Kuba och omplacerade biståndet till ett annat mottagarland.⁵⁷ Idag är diskussionen likväl aktuell och så sent som 2010 gav Bildt ett tal där han förklarade den rödgröna alliansen som ”Castrokramare”.⁵⁸

Vidare är det mycket intressant att se samma tendenser i utrikespolitiken vilket blir mycket tydligt i en jämförelse mellan Utrikesdeklarationerna från 2007 och 2014. 2007 hade den borgerliga regeringen precis tillsatts efter ett regeringsbyte och den moderata utrikesministern

---

⁴⁸ Se Bilaga nr.1

⁴⁹ Holmström, Barry. "Realism, moralism och neutralitetspolitik." Statsvetenskaplig tidskrift 84(2), 1981 s. 83

⁵⁰ Mattsson, Britt-Marie, *Neutralitetens tid: svensk utrikespolitik från världssamvete till medgörlig lagspelare*, Forum, Stockholm, 2010 s. 115f

⁵¹ ibid.

⁵² Ibid s. 98

⁵³ ibid s. 130f

⁵⁴ ibid s. 135f

⁵⁵ ibid.

⁵⁶ Ibid s. 148

⁵⁷ ibid s. 221

⁵⁸ ibid s. 230

Carl Bildt poängterade att Sverige genom politiska allianser som den med EU ”brutit upp en tradition med rötterna tillbaka till 1812”, han kritiserade också den politik som under 1900-talets senare del kallats för neutralitetspolitiken.⁵⁹ Vidare betonar Bildt vikten av svensk involvering i EU och dess betydelse för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Den sittande socialdemokratiska regeringen fokuserade, genom Margot Wallström, i sin deklaration 2015 på fortsatt arbete för fred men accentuerar att ”Sverige inte är med i någon militär allians”. Man har framför allt ett helt annat fokus på FN och menar att man ska återupprätta FN:s roll i svensk utrikespolitik.⁶⁰

En intressant observation är skillnaderna i hur frekvent EU och FN förekommer i respektive deklaration. Båda deklarationerna kommer från året efter ett regeringsbyte och omfattar cirka 3000 ord. I Bildts deklaration från 2007 nämns EU 51 gånger i jämförelse med FN 12.⁶¹ Anmärkningsvärt är att Wallström i sin deklaration nämner EU endast 34 gånger och FN 19.⁶²

4.2.2 Slutsatser: Sverige

Med bakgrund av historiebegrivningen gjord ovan kan man tydligt se vissa skiljaktigheter mellan en svensk socialdemokratisk utrikespolitik och en svensk borgerlig utrikespolitik.

Genomgående har konflikten neutralitet vs. västorienterad alliansbildning varit central där socialdemokraterna har förespråkat en neutral ställning och de borgerliga koalitionerna har förespråkat en lojalitet till Europa och USA. Man kan se att socialdemokraternas ideologiska politik har tagit sig uttryck i dess fokus på neutralitet och FN.

Observationen för frekvensen av orden FN och EU i regeringarnas deklarationer från 2007 och 2015 påvisar även denna skillnad i fokus för en socialdemokratisk respektive borgerlig regering. När Bildt satt som utrikesminister låg större fokus vid att knyta närmare kontakter till likasinnade länder i väst genom EU och stärka relationerna till USA. Wallström har i sin nuvarande utrikespolitik gjort en tydlig sväng åt att istället fokusera på FN.

4.2.3 Utrikespolitisk historiebegrivning: Norge

Den norska utrikespolitiska historien präglas även den av olika partipolitiska perspektiv på utrikespolitiken. 1965 skedde ett maktbyte från ett socialdemokratiskt styre till ett borgerligt med Høyrens John Lyng som utrikesminister. Lyng följer på många sätt det socialdemokratiska partiet Arbeiderpartiets fotspår.⁶³

---

⁵⁹ Regeringens deklaration vid 2006 års utrikespolitiska debatt i riksdagen torsdagen den 14 februari 2007, <http://www.regeringen.se/sb/d/3216/a/18985> uppdaterad 17-01-2009, hämtad 14-05-2015

⁶⁰ Regeringens deklaration vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015 <http://www.regeringen.se/sb/d/10229>, uppdaterad 11-02-2015, hämtad 14-02-15

⁶¹ ibid,

⁶² ibid.

⁶³ Riste, Olav & Tamnes, Rolf (red.), *Norsk utenrikspolitikks historie. Bd 6, Oljealder: 1965-1995*, Univ.-forl., Oslo, 1997, s. 17

Norges Nato-medlemskap möttes av kritik från delar av Arbeiderpartiet, Sosialistisk folkeparti och Venstre.⁶⁴ Nato-motståndare i Arbeiderpartiet bryter till slut ut och bildar Sosialistisk folkeparti/venstreparti. Höyre blir på många sätt unikt i sitt otvetydliga stöd för Nato och visar sitt stöd för Nato-medlemskapet i den norska Nato-debatten 1967-68. Senterpartiet, Arbeiderpartiet och Venstre är vid den här tidpunkten mycket osäkra på medlemskapet. Höyres och regeringens engagemang för Nato-medlemskapet kan ha varit avgörande för Norges fortsatta medlemskap i Nato.⁶⁵ År 1968 röstar Stortinget nej till Arbeiderpartiets förslag gällande Nato-urgång. Förslaget var ett resultat av en allt mer påtaglig debatt kring medlemskapet.⁶⁶

I samma spår som socialdemokraterna i Sverige valde Arbeiderpartiet på 70-talet att engagera sig i U-länder, frigörelserörelser och sköra demokratier.⁶⁷ Socialinternationalen hade samtidigt blivit ett politiskt kraftcenter och Arbeiderpartiet verkade genom detta.⁶⁸ Socialdemokraterna utvecklar då den norska självbilden och balanspolitiken som utgick från att inte i allt för stor utsträckning kritisera Sovjetunionen.⁶⁹

1978 uppkom flera fredsörelser som kritiserade utvecklingen av den så kallade "nutronbomben" och Natos utplacering av mellandistansvapen i Europa. Kritiken hade stöd i Venstre och delar av Arbeiderpartiet. Dessa interna kritiska röster påverkade Arbeiderpartiets regering att kritisera kärnvapen-aspekterna som kunde återfinnas i Nato-politiken.⁷⁰ Nästa år tar en delegation från arbeiderpartiet kontakt med Sovjetunionen och regeringens utrikesminister Frydenlund ogillar öppet USA:s skarpa reaktion på Sovjets invasion av Afghanistan. Norge valde att inte bojkotta Olympiska spelen i Moskva 1980, en bojkott som USA starkt uppmanat alla Nato-länder att genomföra.⁷¹ Arbeiderpartiet och andra europeiska systerpartier utför hektiskt partidiplomati med Sovjetunionen under tiden och Arbeiderpartiet upprättar en försiktig kritik av Sovjetunionen.⁷² Höyre, som under tiden är i opposition, blir mer och mer kritiska till Arbeiderpartiets hållning till Sovjetunionen och Nato.⁷³

Ett maktbyte sker 1981 från ett socialdemokratiskt styre (Arbeiderpartiet) till en borgerlig koalition med Höyre som ledande parti. Höyres efterföljande styre mellan 1981-1986 blev mer Sovjet-kritiskt och statsministern Kåre Willoch visade på ett mindre behov av att lösa problemen med Sovjetunionen.⁷⁴ Willoch såg det som en uppgift att dämpa kritiken mot nya atomvapen i Europa och motverka förslaget om en nordisk kärnvapenfri zon.⁷⁵

1983 lägger Arbeiderpartiet fram en nedrustningsstrategi som Höyre visar motstånd emot.⁷⁶ En så kallad "ljusblå" gruppering gör att Höyre ingår i en säkerhetspolitisk kompromiss med

---

⁶⁴ ibid s. 92

⁶⁵ ibid s. 93

⁶⁶ ibid.

⁶⁷ Ibid. s.458f

⁶⁸ ibid.

⁶⁹ Ibid s.31f

⁷⁰ ibid s. 94

⁷¹ ibid s. 31

⁷² ibid s. 32

⁷³ ibid.

⁷⁴ ibid s. 27, 41

⁷⁵ ibid s. 94

⁷⁶ ibid s. 95

Arbeiderpartiet. Aktionen gjordes med hänvisning till risken att förlora mittenpartierna till vänstern. Två år senare sker ytterligare ett norskt maktbyte från borgerligt till socialdemokratiskt.⁷⁷ Arbeiderpartiets Frydenlund kommer tillbaka som utrikesminister och för en mer Palestinavänlig politik. Relationen till USA förändras till det sämre efter maktskiftet då Arbeiderpartiet har en mer kritisk hållning till kärnvapenpolitiken i Nato än dess föregångare.⁷⁸

1990-talet som framför allt hade ett socialdemokratiskt regeringsstyre, präglas av norsk "engagemangspolitik". Sverige hade tidigare haft rollen som "moralisk stormakt" i Norden men började på 1990-talet integreras mer och mer med EU. Norge kunde då ta över identiteten som moralisk stormakt.⁷⁹ Med Norges hjälp underskrivs 1993 ett fredsavtal mellan PLO (Palestinska befrielseorganisationen) och Israels statsminister, Osloavtalet. Osloavtalet möjliggjordes genom en kanal som Terje Rød Larsen förankrade via FAFO (Ett norskt forskningsinstitut). FAFO grundades av LO, fackorganisationen i Norge. Sedan tidigare hade kontakterna med Palestinierna förankrats av Arbeiderpartiet.⁸⁰

I början av 2000-talet skedde ytterligare ett maktbyte från socialdemokratiskt till borgerligt styre. Den borgerliga regeringen utvecklar Norge till en del av EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Socialistiskt venstreparti ställer sig kritiska och uttalar sig starkt emot att skicka styrkor till EU⁸¹.

Norge väljer 2003 att bidra med personal till den multi-nationella koalitionsstyrkan i Irak 2003-2005. Norska regeringen som nu är under borgerligt styre poängterar dock att personalen inte är en del av ockupationen och är där av humanitära ändamål. Maktbyte sker återigen 2005 och vi ser ett socialistiskt styre med Arbeiderpartiet som främsta partiet. Vissa utrikespolitiska förändringar präglar året och de sista trupperna i Irak dras tillbaka. Den socialistiska regeringen väljer att ta bort bidraget till Irak och bekräftar bidraget till det FN-auktoriserade ISAF (International Security Assistance Force).⁸² Arbeiderpartiet återupptog också engagemangspolitikstraditionen med nya mål inom nedrustning, fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter.⁸³ Den norska socialdemokratiska regeringen visar även den en tydlig FN-orientering, regeringen ansluter sig till FN:s terrorlista men gör ett aktivt val att inte ställa sig bakom EU:s motsvarighet. Regeringen anser att den kan påverka Norge som fredsnation.⁸⁴ Socialistiskt venstreparti betonar ytterligare att FN är den mest legitima internationella organisationen.⁸⁵ Vidare markerar man att alla norska insatser ska vara FN-auktoriserade.⁸⁶

---

⁷⁷ Se bilaga 1.

⁷⁸ Riste, Olav & Tamnes, Rolf (red.), *Norsk utenrikspolitikks historie. Bd 6, Oljealder: 1965-1995*, 1997, s. 95

⁷⁹ *ibid.* s. 443

⁸⁰ *ibid.* s. 384

⁸¹ Devold, Kristin Krohn "EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid og Norge", (Artikeln gick också i tryck i VG 23-08-2005), publicerad 26-08-2005 https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/eus_sikkerhets-og_forsvarssamarbeid/id269433/, hämtad 14-05-15

⁸² Halvorsen, Kristin "En radikal stemme i norsk utenrikspolitikk" *Internasjonal Politikk* 67:3, 2009, s. 497

⁸³ *ibid.*

⁸⁴ Riste, Olav & Tamnes, Rolf (red.), *Norsk utenrikspolitikks historie. Bd 6, Oljealder: 1965-1995*, 1997, s. 501

⁸⁵ Halvorsen, Kristin "En radikal stemme i norsk utenrikspolitikk" *Internasjonal Politikk* 67:3, 2009, s. 497

⁸⁶ Gahr Støre, Jonas "En aktiv utenrikspolitikk" *Internasjonal Politikk* 67:3, 2009, s. 494

4.2.4 Slutsatser: Norge

I och med att alla partier sedan 1960 har fått förhålla sig till ett allierat Norge med Nato-länder så är det tänkbart att partipolitiken inte skulle spela någon särskilt stor roll för norsk utrikespolitik. Resultatet pekar dock på att partipolitiken varit källan till utrikespolitiska förändringar och att det funnits många utrikespolitiska konflikter mellan partiblocken. De socialistiska partierna är i omgångar mycket skeptiska till Nato, vilket liknar svenska förhållanden: socialdemokraterna är skeptiska till alliansbildning med väst och specifikt USA. När Nato-tillhörighets-debatten lagt sig finns det fortfarande stora skillnader i hur partierna regerar: Arbeiderpartiet har vissa kontakter med öst och har en vänligare hållning till Sovjetunionen. Högern går alliansbildningen med väst till mötes och är mer kritisk emot Sovjetunionen. Detta påminner också om svenska förhållanden.

Tillhörigheten för arbeiderpartiet är mer neutral, liksom socialdemokrater under Palmetiden. Tillhörigheten för höyre är till Nato och väst. Engagemangspolitiken som tog fart på 90-talet kan också ses som uttryck för en socialistisk identitet. Under 2000-talet kan vi se borgerliga regeringar som satsar på insatser i "västorienterade" organisationer (Nato & EU) medan vänstern är mer restriktiva inom det området och satsar mer på engagemangspolitik och betonar FN i högre grad. Det har likheter med svensk utveckling på 2000-talet.

4.2.5 Utrikespolitisk historiebrevskrivning: Danmark

Danmark är sedan 1949 medlemmar i NATO och med i EU (dåvarande EG) sedan 1973. Danmark säkerhetssyn var då mycket fokuserad på den egna regionen, Västra Baltikum och Norra Tyskland. Som en konsekvens av detta var Danmark tveksam till att expandera och involvera sig i några typer av Nato-operationer.⁸⁷

1982 skedde ett danskt maktbyte från en socialdemokratiskt styrd regering till en borgerlig med det Konservativa Folkeparti som ledande kärnparti. Danmark hade sedan länge varit tveksamt inställda till Nato och detta kulminerade med den så kallade "fotnotspolitiken" då en svag center-högerkoalition under ledning av statsminister Poul Schlüter av det konservativa partiet kom till makten. Den svaga regeringskoalitionen fick stöd i parlamentet i olika typer av ekonomiska frågor men mötte mycket motstånd av oppositionen i utrikespolitiska frågor. Oppositionen etablerade i sin tur en "alternativ majoritet" i parlamentet. Den alternativa majoriteten började gå emot sittande regering i flera beslut rörande utrikespolitiken. Fotnotspolitiken innebar en stark kritik mot Nato trots att man var medlem av denna.⁸⁸

Dansk utrikespolitik under perioden 1982-1988 formades av parlamentet som i sin tur karaktäriserades av en djup skepsis gentemot Nato och USA. Dåvarande utrikesminister från det liberala partiet, Elleman-Jensen, hade som ambition att Danmark skulle ta en mer aktiv roll i den internationella politiska arenan och utveckla relationen med USA. Hans ambitioner

---

⁸⁷ Doeser, Fredrik och Eidenfalk, Joakim "The importance of windows of opportunity for foreign policy change" *International Area Studies Review* 16(4) 390-406, 2013

⁸⁸ *ibid.*

hindras dock av den ”alternativa” majoriteten.⁸⁹ Den sista konfrontationen mellan de stora koalitionsblocken skedde 1988 då regeringen tog ett slut på ”fotnotspolitiken”.⁹⁰

I Östersjöområdet ökade trycket på Sovjetunionen och de baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen visade en starkare önskan att bli självständiga stater. Det danska intresset för utvecklingen i Östersjöområdet gick från mycket lågt 1987 och ökade gradvis under 1988 och 1989. Landets borgerliga regering kom under alltmer press från socialdemokraterna som ville att Danmark skulle stärka sina kontakter med balterna som en del av deras förhållningssätt till den nya utvecklingen inom Sovjetunionen.⁹¹ Hos socialdemokraterna var målet att de baltiska länderna skulle få sin självständighet som en del av den större avspänningens ansträngningar, inte bara genom att sätta så mycket press på Sovjetunionen som möjligt. Dock hade Östersjöområdet blivit allt mer populärt hos den danska befolkningen och fått dem att ifrågasätta dansk politik kring denna öppet. Socialdemokraterna hade oavsett inte kommandot i någon form av majoritet för att backa upp en alternativ Östersjöstrategi i det danska parlamentet. Socialdemokraterna tvingades därför motvilligt att följa den borgerliga ledningen i Östersjöfrågan.⁹²

Danmark hade sedan tidigare haft en väldigt pacifistisk hållning och skepsis mot användning av vapen och militär. Danmark bestämmer sig 1990 ändå för att, under ledning av den borgerliga regeringen, delta i Kuwaitkriget. Danmark valde aktivt att stötta USA i Kuwaitkriget 1991 och ”ge sitt bidrag” genom att stationera danska flygplan på olika baser i Turkiet.⁹³ Trots att ”fotnotspolitiken” hade raserat så uppfattades fortfarande Danmark som en motvillig medlem i Nato vilket försvårade och skapade konflikt kring danskt deltagande i kriget. Danmark valde alltså att involvera sig militärt och 1990 kom beslutet att stötta USA i en militär operation som trots FN-mandat inte kunde klassificeras som en FN-operation.⁹⁴

Skillnaden mellan den borgerliga regeringens linje och socialdemokraternas präglades av de samma som hade framkommit under Östersjöfrågan. Den konservativa politikern Per Stig Møller betonade behovet av att stötta FN och behovet av att stödja USA i dess konflikt med Irak. Den dåvarande utrikesministerns Ellemann-Jensen betonade samma poäng som socialdemokraterna om FN:s betydelse. Runge-Olsson spekulerar då att detta var ett möjligt försök från Ellemann-Jensens sida att hålla enighet mellan regeringen och socialdemokraterna och bara antyda att han egentligen skulle föredragit ett mer omfattande danskt deltagande. Socialdemokraterna accepterade Olfert Fischers-uppdraget, vilket betydde att Danmark skulle bidra med styrkor till Östersjöområdet inom ramarna för ett FN-uppdrag. Enligheten berodde på det faktum att uppdraget var ett FN-uppdrag och socialdemokraterna stöttade denna under förutsättningen att det inte var en Nato-operation. För socialdemokraterna så demonstrerade

---

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Runge Olesen, Mikkel ”Two Danish activist foreign policy – changing perceptions of threat and activism in Danish foreign policy 1988–2011” Danish Institute for International Studies Report 2012:16, 2012 s. 22

⁹² ibid s. 26

⁹³ Mattsson, Britt-Marie, *Neutralitetens tid: svensk utrikespolitik från världssamvete till medgörlig lagspelare*, Forum, Stockholm, 2010 s. 122f

⁹⁴ Ibid.

uttalanden som dessa på många sätt en mix mellan den gamla och nya utrikespolitiken.⁹⁵ Den nya utrikespolitiken var i större grad aktivistisk.⁹⁶

De borgerliga partierna hade vid slutet av kalla kriget arbetat hårt för att i så hög utsträckning som möjligt vinna inrikespolitisk mark genom att stötta USA:s utrikespolitiska linje skapad av Reagan och sedan Bush den äldre.⁹⁷ Socialdemokraterna å andra sidan stöttade i högre grad Gorbachev. Efter Sovjetunionens fall hade socialdemokraterna en period av utrikespolitiska tveksamheter för att sedan i slutet av 1992 återigen hitta en tydlig utrikespolitik.⁹⁸ Politiken utvecklades att istället stötta strategier som arbetade för internationella regelverk som kunde mjukna och demontera stormakters politik och genom detta främja dansk säkerhet. I praktiken innebar det att man ville skapa indirekt säkerhet genom ”multilateralism” och humanitära insatser.⁹⁹

Gällande danskt deltagande i Bosnien under Balkan-kriget var flertalet partier för att Danmark skulle bidra att skicka danska soldater via ett fredsbevarande uppdrag. Socialdemokraterna stöttade uppdraget men var motvilliga gällande några punkter. Först betonade socialdemokraterna deras misstro till en lösning via militära medel och underströk att alla FN-aktioner måste vara fredsbevarande och humanitära. De regerande borgerliga partierna hade en mer tydlig, offensiv och värdefrämjande politik bortom att stärka FN.¹⁰⁰ När den socialdemokratiska koalitionen vann valet 1993 ställdes de inför valet att skicka ännu fler soldater under ett FN-mandat. Den nye utrikesministern Hans Hækkerup ville sända mer tungt beväpnade soldater vilket ledde till en klyfta inom det socialdemokratiska partiet. De borgerliga partierna stöttade ett utökad danskt bidrag till såväl FN som Nato. Maktbyten hade annars fört med sig få utrikespolitiska förändringar förutom ett stärkt multilateralt fokus.¹⁰¹ Den borgerliga oppositionen var fortfarande i support av en utrikespolitik med ökad militarisering och tuff diplomati som taktiska verktyg. Trots detta så nöjde de sig med att följa den socialdemokratiska koalitionen utrikespolitiska linje då inga direkta hot mot dansk säkerhet hägrade.¹⁰²

Nästa utrikespolitiska dilemma gällde Kosovo och en eventuell intervention. Den socialdemokratiska koalitionen lade fram förslaget om att stötta Nato-aktioner i Kosovo med hänvisning till den humanitära interventionen i området. Problemet var interventionens avsaknad av mandat från Säkerhetsrådet. Även om den socialdemokratiska koalitionen var villig att avvika från sina vanliga krav på FN-mandat så gjorde de inte detta lätt utan kände ett starkt behov av att motivera sin argumentation genom hänvisning till den bristande politiken inom Säkerhetsrådet och Rysslands motvilja att rösta för en intervention i Kosovo.¹⁰³

11:e september 2001 visade på många sätt att terrorism kan vara ett direkt hot mot dansk säkerhet och detta yttrades i den inrikespolitiska debatten. Dansk säkerhet skulle då säkras

---

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Runge Olesen, Mikkel ”Two Danish activist foreign policy – changing perceptions of threat and activism in Danish foreign policy 1988–2011” Danish Institute for International Studies Report 2012:16, 2012 s. 21

⁹⁷ Ibid. s. 18

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid s. 19

¹⁰⁰ Ibid s. 33

¹⁰¹ Ibid s. 36

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid s. 40

genom tydligare allians till USA och dennes delaktighet i kriget mot terrorismen. De danska borgerliga partierna påverkades starkt av detta och blev i sin retorik för alliansen allt mer hårda.¹⁰⁴ I början av Irak-kriget 2003 var Danmark inte enat. Ena sidan bestod av Statsminister Anders Fogh Rasmussen, ledaren för den borgerliga koalitionen och även om Danske Folkeparti inte var en officiell medlem av kabinetten stöttade de regeringen och var ett viktigt element i beslutsfattandet. Den socialdemokratiska oppositionen framhöll Danmarks roll som ”the good international citizen” och vikten av att hjälpa till att bibehålla internationell enighet. De kritiserade interventionen och hänvisade till ett bristande FN-mandat. Den interna konflikten gav riktiga konsekvenser och hindrade Rasmussen från att skicka trupper till Irak trots att kabinetten föredrog att göra så.¹⁰⁵ Efter intensiva diskussioner i folketinget beslutade man den 21 mars 2003 att bidra med danska trupper till Irak.¹⁰⁶

4.2.6 Slutsatser: Danmark

I fallet Danmark kan vi återigen identifiera stora skillnader mellan partiernas utrikespolitiska mål. Resultatet pekar på att socialdemokratiska koalitioner visar en större öppenhet för samarbete med Ryssland, eller forna Sovjet, samtidigt som de borgerliga koalitionerna drar sig allt mer mot västerländska samarbetsorgan som Nato. Denna skiljaktighet i utrikespolitiken blev bland annat synlig under utvecklingen i Östersjöområdet.

Den ökade militariseringen i Danmark är även den anmärkningsvärd då vi ser en kontrast i motiveringen av användningen av militär och deltagandet i militära interventioner. Borgerligheten har sedan länge varit engagerade i frågan om ökat danskt deltagande i Nato och socialdemokratiska koalitioner har visat på ett större engagemang för ökat danskt deltagande i FN. Även om blocken i diskussionen kring danskt deltagande i Bosnien båda argumenterade för danskt deltagande är det viktigt att poängtera skillnaden i motivationen för insatsen. Socialdemokraterna poängterade att även om man stöttade ett danskt deltagande så hänvisade man till den humanitära situationen i Bosnien i större utsträckning än de borgerliga regeringarna och menade att detta rättfärdigade en intervention. Danmark deltog också i Kuwaitkriget och Irakkriget på de borgerligas initiativ trots att socialistiska partier motsatte sig detta.

De slutsatser som dras från en studie av Danmark är att den partipolitiska utrikespolitiken visar på tydliga skillnader där de borgerliga koalitionerna är för ett ökat deltagande genom organisationer som Nato och socialdemokratiska regeringar ser hellre ökad aktivitet genom FN vilket yttrat sig i många sakfrågor under dansk utrikespolitisk historia.

---

¹⁰⁴ Runge Olesen, Mikkel ”Two Danish activist foreign policy – changing perceptions of threat and activism in Danish foreign policy 1988–2011” Danish Institute for International Studies Report 2012:16, 2012 s. 20

¹⁰⁵ Kaarbo, Juliet och Cantir, Cristian ”Role conflict in recent wars: Danish and Dutch debates over Iraq and Afghanistan” *Cooperation and Conflict* 48(4) 465–483, 2013

¹⁰⁶ Friis, Søren ”Den Danske deltagelse i Irak-krigen 2003-2007” uppdaterat 13.05.2015 via Danmarkshistorien: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/den-danske-deltagelse-i-irak-krigen-2003-2007/>, hämtat 18-05-2015

4.3 Komparativa slutsatser

Vid en jämförelse av det kvalitativa resultatet mellan länderna så framträder några utrikespolitiska områden som verkar kunna influenseras av partiernas ideologiska diskurser. De utrikespolitiska områdena är: alliansbildning på ett övergripande plan, preferenser för militärt samarbete och relationer till stater.

Borgerliga partier har i samtliga länder uttryckt en ”väst-orientering” under undersökningsperioden, de har identifierat sig med västvärlden och samarbetat aktivt med exempelvis USA och Nato i regeringsställning. Socialdemokratiska partier har advokerat för en mer neutral utrikespolitik, det kunde innebära olika saker i länderna vid olika tidpunkter. Sverige var exempelvis neutralt och alliansfritt från 1960-1995, något som kan kopplas till socialdemokratisk utrikespolitik och hegemoni.¹⁰⁷ I Norge och Danmark innebar den socialdemokratiska ”neutralitetsdiskursen” att socialdemokratiska regeringar kritiserade USA och Nato och deltog i mindre utsträckning i samarbeten trots att man var medlem i försvarssamarbetet. Samarbete med USA och Nato har inte för den skull varit uteslutet för socialdemokratiska regeringar.

Det har också funnits olika förutsättningar för att delta i multilaterala militära operationer beroende på regeringens partitillhörighet. EU-s gemensamma försvarssamarbete är ett relativt nytt fenomen och borgerliga regeringar har utvecklat förmågan att delta däri. I Sverige hade regeringen Reinfeldt ett uttryckligt mål att tillhöra kärnan i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.¹⁰⁸ Militära insatser inom ramarna för Nato och EU har av de borgerliga ibland upprättats oavsett FN:s roll i sammanhanget. För socialdemokratiska regeringar har deltagande i militära insatser ofta varit avhängigt om insatsen varit sanktionerad av FN.

Det kvalitativa resultatet pekar också på att relationer med stater kan påverkas av regeringens partitillhörighet. Det finns många exempel på att relationer med stater förbättrats eller försämrats till följd av ideologiska spörsmål. Kontakt med Sovjetunionen fördes som regel under socialdemokratiska regeringsperioder. Biståndet till Kuba drogs in 1976 av en borgerlig regering i Sverige. De skandinaviska ländernas relation till USA har ofta försämrats när socialdemokrater kritiserat supermaktens utrikespolitik. Olof Palmes utrikespolitiska engagemang som av många skulle kallas ideologiskt bör också nämnas. Han engagerade sig i Sydafrika, Vietnamkriget och för utvecklingsländer generellt som statsminister.

---

¹⁰⁷ Ottoson, Sten ”Sverige Mellan Öst och Väst – svensk självbild under kalla kriget” Sverige under kalla kriget Arbetsrapport nr 11, 2001,

¹⁰⁸ Regeringens skrivelse 2007/08:51, sid 10.

5 Analys

I följande avsnitt kommer vi att analysera det resultat som presenteras i kapitel 4 genom våra kvantitativa och kvalitativa undersökningar. Avsnittet är baserat på slutsatserna som har dragits och presenterats i kapitlet. Vi ämnar analysera dem genom en återkoppling till politisk ideologi och diskurs. Vi bör fråga oss varför vi fått det resultat vi fått, vi tror att svaret ligger i ideologierna.

5.1 Neutralitetsdiskursen vs. alliansdiskursen

I resultatet har flertalet socialdemokratiska regeringar argumenterat för neutral politik och för ett ökat fokus på FN och å andra sidan finns borgerliga koalitionsregeringar som argumenterar för alliansbildande i högre utsträckning genom internationella och mellanstatliga organisationer som EU och Nato.

Varför är det så? Ideologi definierar, som nämndes i teorin, grupperns mål och intressen. Det är dessa intressen som påverkar det politiska utfallet: att socialdemokrater för en mer neutral politik och borgerliga en mer alliansinriktad politik. Frågan man bör ställa sig är alltså: vad är det i ideologin som påverkar intressen och det politiska utfallet?

Socialismen grundar sig på idéer om solidaritet och gemenskap som influenserar gruppmedlemmarnas mål och intressen.¹⁰⁹ När det kommer till utrikespolitiskt beslutsfattande är gruppmedlemmar socialdemokratiska partirepresentanter, vilkas mål och intressen åtminstone delvis formats av dessa idéer. När socialdemokrater varit vid makten har solidaritetsdiskursen påverkat utrikespolitiskt beslutsfattande. Solidaritet är svårt att avgränsa, solidaritet bör per definition gälla alla. Det innebär att alliansbildning i någon mening står i kontrast till solidaritet, alliansbildning är exkluderande. En neutralare hållning signalerar att man tar hänsyn till fler parter än de allierade, vilket överensstämmer med socialismens idéer. Att socialdemokrater i större utsträckning än borgerliga ser FN som den legitima IO:n att verka genom härleds också till socialismens idéer. FN representerar världssamfundet, i någon mån "alla" parter och blir legitim i socialdemokratisk diskurs då organisationen inte är exkluderande.

Enligt en grundläggande definition har konservatism utvecklats till försvar för hotade värden.¹¹⁰ Borgerliga partirepresentanters mål och intressen har i olika utsträckning influenserats av konservatismen. De idéer som däri formuleras, att man bör försvara status

---

¹⁰⁹ Liedman, Sven-Erik "Socialism" Nationalencyklopedin socialism
www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/socialism hämtad 2015-05-20

¹¹⁰ Ehrencrona, Olof "Konservatism" Nationalencyklopedin,
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/konservatism> hämtad 2015-05-20

quo uttrycks naturligt i utrikespolitiken genom ambitionen att alliera sig med passande stater. Genom att alliera sig kan nationalstaten i sitt nuvarande tillstånd försvaras, vilket överensstämmer med konservativa idéer. Att de borgerliga uppfattar EU, Nato och FN som legitima IO:s i ungefär samma utsträckning bör bero på att samarbete med allierade har ett värde i sig i konservativ diskurs. Resultatet pekar på att ideologi kan användas som förklarande variabel som påverkar den beroende variabeln utrikespolitik.

5.2 Diskurs kring självbild: ”good international citizen” vs. ”the good cooperator”

Vi kan också identifiera diskurser kring hur statens självbild skapas och hur denna självbild sedan tar sig uttryck i utrikespolitiken. Ett argument kan göras för att konkurrerande självbilder förs fram av partierna i regeringsställning.

Som resultaten visar så strävar socialdemokratiska regeringar i större utsträckning att få staten att uppfattas som ”the good international citizen”. ”The good international citizen” innebär att staten vill bygga upp en självbild som består i att på olika sätt främja en bild som beskyddare och hjälpare. Det kan vara beskyddare av vissa värden som mänskliga rättigheter, demokrati eller hjälpare genom bistånd. Den socialdemokratiska regeringen ämnar generellt sätt att sträva efter självbilden som en god internationell medborgare som värnar för det allmänna bästa. Vi har bevis på detta flera gånger i det kvalitativa resultatet; Palmes socialdemokratiska regerings kamp mot apartheid i Sydafrika, norska socialdemokratiska regeringens involvering i fredsavtalet mellan PLO och Israels statsminister och den danska socialdemokratiska koalitionen retorik med hänvisning till humanitära argument i Natos intervention i Balkankriget. Detta är några exempel där socialdemokratiska regeringar har strävat efter att måla upp staten som en hjälpande internationell medborgare som står upp för mänskliga rättigheter.

Vi har även, genom resultatet, kunnat visa att borgerliga regeringar istället har strävat efter en självbild som ”the good cooperator”. Att man genom att värna om relationerna till likasinnade stater, som genom samarbeten som Nato och EU, får en självbild som går ut på att vara en god samarbetspartner. Att vara en god samarbetspartner betyder då att man anser att ens allierade ser ett stort värde i att samarbeta. De borgerliga regeringarna ser att man genom att alliera sig med andra stater av liknande karaktär och värderingar blir starkare tillsammans. Borgerliga regeringar har flertalet gånger visat viljan att den egna staten ska framstå som en god samarbetspartner i sina likasinnade kollegiestaters ögon. När Bildt i sin svenska regering yttrade en önskan om att skicka fler trupper till Natos förfogande, den norska borgerliga regeringens utveckling av Norges del i EU:s säkerhet- och försvarspolitik och när den borgerliga regeringen väljer att stötta USA i Kuwaitkriget kan det vara några exempel på att man vill framstå som ”the good cooperator”. Ontologisk säkerhet, att stater har en form av självuppfattning undersöks i IR-litteraturen. Staters självuppfattningar kan vara källan till

utrikespolitiska handlingar av olika slag.¹¹¹ Den självuppfattningen kan i sin tur påverkas av ideologisk diskurs enligt våra resultat.

5.3 Rationalitet och konsensus

Man bör inte glömma det kvantitativa resultatet som antyder att partipolitik inte påverkar försvarsbudget eller anslagen till bistånd. Man bör även notera att trots att vi identifierat skillnader i partiernas förhållande till alliansbildning och neutralitet så har inte allianser upplösts eller ingåtts på ett partipolitiskt vis. Norges och Danmarks Nato-medlemskap kan tolkas som en reaktion på att länderna invaderats under andra världskriget, dem var ursprungliga medlemmar i försvarssamarbetet. Sveriges neutralitet under kalla kriget kan även ses som en förlängning av neutraliteten under andra världskriget. När integrationen till EU blev ett faktum för Sverige så togs de första stegen av socialdemokratiska statsministern Ingvar Carlsson. Det talar för att applicera teoretiska perspektiv som utgår ifrån att staten är en rationell och enhetlig aktör. Det talar också för den litteratur som betonat att politiska partier uppnår konsensus när det gäller utrikespolitik.

Partipolitiken initierar eller avslutar inte allianser, men det påverkar hur samarbetet inom allianser tar sig uttryck enligt våra resultat. Regeringens partitillhörighet har exempelvis kunnat avgöra om Norge och Danmark är en motvillig medlem i Nato eller en aktiv sådan.

---

¹¹¹ Sjöberg, Laura *Gendering global conflict – Towards a Feminist Theory of War* Columbia university press New York 2013 s. 12-124

6 Avslutning

6.1 Besvaring av frågeställningen

Uppsatsens syfte var att undersöka vad för konsekvenser regerings partitillhörighet har för statens utrikespolitik. Med det som bakgrund hade följande problemformulering skapats:

”Vilka konsekvenser får partipolitiken för dem skandinaviska staternas utrikespolitik?”

Som resultatet och analysen visade så har partipolitiken flertalet gånger påverkat vilken utrikespolitisk riktning som staten väljer att ta. Socialdemokratiska likaväl som borgerliga regeringar har båda politiska diskurser som ständigt återfinns i hur dessa för sin utrikespolitik när de är i regeringsställning. I vår uppsats resultat kan flera olika politiska diskurser identifieras som har tagit sig uttryck i utrikespolitiken. Uppsatsen identifierar fyra sådana diskurser: Neutralitetsdiskurs, alliansdiskurs, diskurs kring självbild: ”the good international citizen”, och diskurs kring självbild: ”the good cooperater”. Dessa diskurser reflekterar partiernas ideologier som kommer till uttryck i utrikespolitiken.

Om våra resultat stämmer, att partipolitiken påverkar sådana grundläggande saker som alliansbildning, ontologisk säkerhet, deltagande i militära operationer och relationer stater emellan finns det god anledning för partipolitiken att undersökas ytterligare inom IR.

6.2 Avslutande diskussion

I följande avsnitt kommer en avslutande mer generell diskussion föras kring utrikespolitiken skapande och partiets påverkan på denna. I uppsatsen har vi identifierat bristen på teorier som behandlar fenomenet hur partipolitiken påverkar utrikespolitiken och uppsatsen är därför av teoriutvecklande karaktär.

Som vi skrev i inledningen så är utrikespolitiken inte ett ämne som ofta diskuteras i den inrikespolitiska debatten. Vår subjektiva uppfattning är att det finns en bristande bevakning av vilken utrikespolitik som respektive regeringsförslag vill föra under sin tid som regering. Resultatet i uppsatsen visar på hur partipolitiska ideologiska skillnader tar sig uttryck i utrikespolitiken.

Vidare forskning skulle förslagsvis fokusera just det fenomenet hur partipolitiken påverkar utrikespolitiken och ett utrikespolitiskt förhållande. I en ännu djupare dykning ner i ämnet kan frågeställningar undersökas som exempelvis: ”*Finns det några generella skillnader i hur olika ideologier påverkar utrikespolitiken?*”; ”*Kan enhetlighet och konsensus utgöra en politisk ideologi?*”.

7 Referenser

7.1 Primära källor:

Rapporter

Regeringens deklamation vid 2006 års utrikespolitiska debatt i riksdagen torsdagen den 14 februari 2007, <http://www.regeringen.se/sb/d/3216/a/18985> uppdaterad 17-01-2009, hämtad 14-05-2015

Regeringens deklamation vid 2015 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 11 februari 2015 <http://www.regeringen.se/sb/d/10229> , uppdaterad 11-02-2015, hämtad 14-02-15

Statistik

OECD (2015), Net ODA (indicator). doi: 10.1787/33346549-en (Accessed on 18 May 2015) <https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm>

Stockholm International Peace and Research Institute <http://www.sipri.org/> , hämtat 18-05-1

Myndigheter

Danmark (Statsministeriet): http://www.stm.dk/_p_12693.html

Norge (Regjeringen): <https://www.regjeringen.no/en/the-government/previous-governments/governments/modern-times/governments-since-1945/id438715/>

Stockholm International Peace and Research Institute http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/definitions, hämtat 18-05-15

Sveriges Regeringskansli: <http://www.regeringen.se/sb/d/5467>, hämtat 18-05-15

7.2 Sekundära källor:

Alden, Chris och Aran, Amnon "Foreign policy analysis" Routledge, London 2012

Agrell, Wilhelm "Alliansfrihet och neutralitet" via säkerhetspolitik.se <http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Svensk-sakerhet/Alliansfrihet-och-neutralitet/>, publicerad 2014-02-14 och hämtad 2015-05-12

Bjereld, Ulf och Demker, Marie *Utrikespolitiken som slagfält, de svenska partierna och utrikesfrågorna* Nerenius & Santéus Förlag AB Stockholm 1995

Brawley, Mark R. "Liberalism, Neo-Classical Realism and the Hamiltonian Solution: Modeling the Domestic Sources of International Politics." Conference Papers -- International Studies Association. 2008 Annual Meeting, p1-2

- Burchill, Scott – Linklater, Andrew (eds), *Theories of International Relations* (fifth edition). Houndsmills: Palgrave Macmillan, 2013
- Devold, Kristin Krohn "EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid og Norge", (Artikeln gick också i tryck i VG 23-08-2005), publicerad 26-08-2005 https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/eus_sikkerhets-og_forsvarssamarbeid/id269433/
- van Dijk, Teun A "Ideology – A multidisciplinary approach" Sage Publications: London, Thousands Oaks, New Delhi: 1, 1998
- Doerer, Fredrik och Eidenfalk, Joakim "The importance of windows of opportunity for foreign policy change" *International Area Studies Review* 16(4) 390–406, 2013
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.), *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012
- Fearon, James D. "Domestic Politics, Foreign Policy, and Theories of International Relations" Department of Political Science, University of Chicago, Chicago, Illinois *Annu. Rev. Polit. Sci.* 1998, s. 290-300
- Friis, Søren "Den Danske deltagelse i Irak-krigen 2003-2007" uppdaterat 13.05.2015 via Danmarkshistorien: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/den-danske-deltagelse-i-irak-krigen-2003-2007/>
- Halvorsen, Kristin "En radikal stemme i norsk utenrikspolitikk" *Internasjonal Politikk* 67:3, 2009
- Holmström, Barry. "Realism, moralism och neutralitetspolitikk." *Statsvetenskaplig tidskrift* 84(2), 1981
- Kaarbo, Juliet och Cantir, Cristian "Role conflict in recent wars: Danish and Dutch debates over Iraq and Afghanistan" *Cooperation and Conflict* 48(4) 465–483, 2013
- Mattsson, Britt-Marie, *Neutralitetens tid: svensk utrikespolitik från världssamvete till medgörlig lagspelare*, Forum, Stockholm, 2010
- Ottoson, Sten "Sverige Mellan Öst och Väst – svensk självbild under kalla kriget" Sverige under kalla kriget Arbetsrapport nr 11, 2001
- Riste, Olav & Tamnes, Rolf (red.), *Norsk utenrikspolitikk historie. Bd 6, Oljealder : 1965-1995*, Univ.-forl., Oslo, 1997
- Runge Olesen, Mikkel "Two Danish activist foreign policy – changing perceptions of threat and activism in Danish foreign policy 1988–2011" Danish Institute for International Studies Report 2012:16, 2012
- Schofield, Norman "Political competition and multiparty coalition governments" *European Journal of Political Research* 23:33, Kluwer Academic Publishers, 1993
- Sjöberg, Laura *Gendering global conflict – Towards a Feminist Theory of War* Columbia university press New York 2013

Uppslagsverk

Nationalencyklopedin via ne.se:

Liedman, Sven-Erik "Socialism" www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/socialism hämtad 2015-05-20

Ehrencrona, Olof "Konservatism"

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/konservatism> hämtad 2015-05-20

Store norske leksikon:

Leraand, Dag "Multinational Force–Iraq" I. 2014, 22 Oktober https://snl.no/Multinational_Force%E2%80%93Iraq Hämtat 20 maj 2015